URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH

W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2009 R.

www.stat.gov.pl/bydgosz

OPRACOWANIA SYGNALNE

Badanie budżetów gospodarstw domowych pełni ważną rolę w analizach poziomu życia ludności (również na poziomie województwa); jest jedynym źródłem informacji o dochodach, wydatkach, spożyciu ilościowym żywności oraz o wyposażeniu gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania. Badanie prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia (z określoną precyzją) uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe w kraju. Prezentowane w opracowaniu wyniki z badania ustalono na podstawie oświadczeń osób biorących w nim udział.

Podstawową kategorią ekonomiczną – mającą decydujący wpływ na warunki życia gospodarstwa domowego – jest dochód rozporządzalny, który przeznaczany jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.

* * *

***Dochód rozporządzalny** jest to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika (od dochodów z pracy najemnej oraz od niektórych świadczeń z ubezpieczenia społecznego i świadczeń pomocy społecznej), o podatki od dochodów i własności płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawiciele wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź działalności gospodarczej na własny rachunek) oraz towary i usługi otrzymane nieodpłatnie. Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.*

Składają się na niego:

- dochód z pracy najemnej,*
- dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie,*
- dochód z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie, z wykonywania wolnego zawodu,*
- dochód z tytułu własności,*
- dochód z wynajmu nieruchomości,*
- świadczenia z ubezpieczeń społecznych,*

- świadczenia pozostałe,
- pozostały dochód (w tym dary i alimenty).

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Dochód do dyspozycji przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

Wydatki obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują one towary zakupione za gotówkę również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej, na kredyt, otrzymane bezpłatnie oraz spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności rolniczej bądź działalności gospodarczej na własny rachunek). Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki, zabawki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

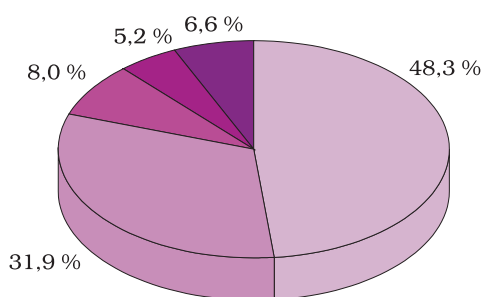
Pozostałe wydatki składają się z:

- darów przekazanych innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym,
- niektórych podatków, w tym podatku od spadków i darowizn, podatku od nieruchomości, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntu,
- zaliczek na podatek od dochodów osobistych oraz składek na ubezpieczenia społeczne płaconych samodzielnie przez podatnika,
- pozostałych rodzajów wydatków nieprzeznaczonych bezpośrednio na cele konsumpcyjne, w tym strat pieniężnych, odszkodowań za wyrządzone szkody.

Spożycie artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych obejmuje artykuły zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, otrzymane nieodpłatnie oraz pobrane z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek (spożycie naturalne). Za moment spożycia artykułów żywnościowych przyjmuje się moment ich pozyskania przez gospodarstwo domowe.

* * *

Struktura gospodarstw domowych

Gospodarstwa:

- pracowników
- emerytów i rencistów
- rolników
- osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł
- osób pracujących na własny rachunek

W 2009 r. w województwie kujawsko-pomorskim badaniem budżetów objęto 1965 **gospodarstw domowych**, z czego 949 to gospodarstwa pracowników (w tym ponad połowę, bo 53,1 %, stanowiły gospodarstwa pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych), 626 – emerytów i rencistów (w tym 75,7 % to gospodarstwa emerytów), 157 – rolników, 130 – pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym oraz 103 – osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł.

Przeciętna liczba osób w badanych gospodarstwach w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 2,98, tj. *średnio o 0,08 osoby więcej niż przeciętnie w kraju* i wahała się w przedziale od 1,99 osób (w gospodarstwach emerytów) do 4,25 (w gospodarstwach rolników indywidualnych).

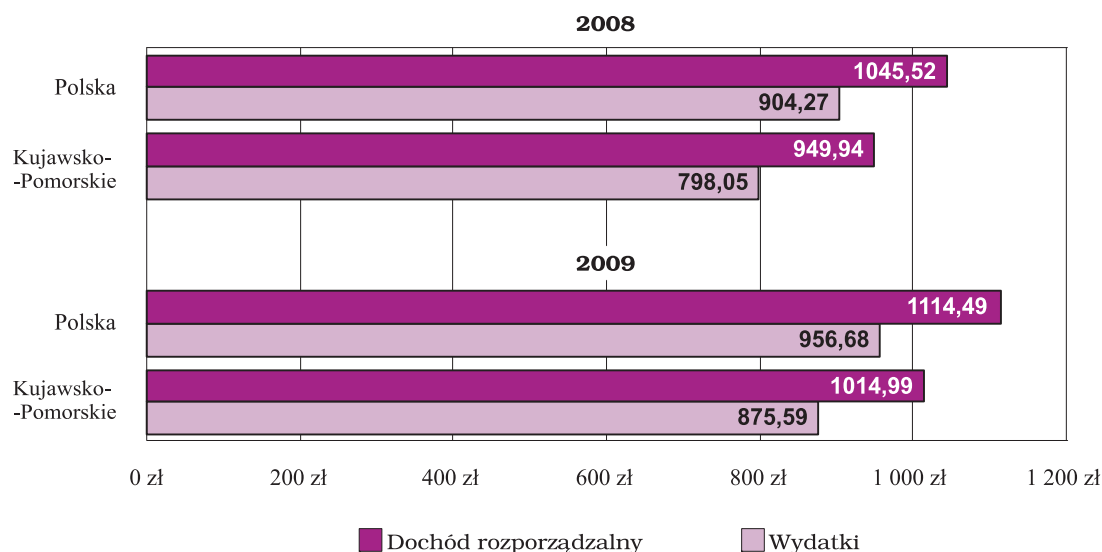
TABL. 1. *Gospodarstwa domowe*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Kujawsko-Pomorskie	Polska = 100
Liczba zbadanych gospodarstw domowych	37302	1965	5,3
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,90	2,98	102,8
w tym:			
pracujących	1,13	1,14	100,9
pobierających świadczenia z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	0,82	0,88	107,3
w tym emerytury lub renty	0,71	0,67	94,4
pozostających na utrzymaniu	0,87	0,89	102,3

W analizowanym roku przeciętne gospodarstwo domowe w województwie kujawsko-pomorskim **rozporządzało miesięcznym dochodem** wynoszącym średnio 1014,99 zł/osobę. W ujęciu nominalnym był on wyższy o 6,8 % (o 65,05 zł) od analogicznego dochodu sprzed roku. Najbardziej (w ujęciu kwotowym) zwiększył się dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych – o 23,79 zł (o 10,6 %) i z pracy na własny rachunek – o 18,60 zł (o 24,0 %). Odnoto-

wano również wzrost dochodów z pracy najemnej – o 12,38 zł (o 2,5 %) i ze świadczeń z pomocy społecznej – o 5,81 zł (wzrost o 11,8 %). Obniżył się natomiast w skali roku dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie – spadek o 5,06 zł (o 8,2 %).

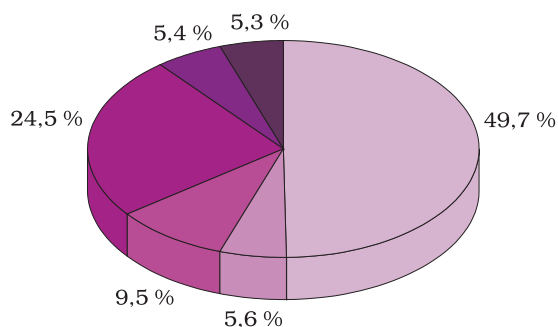
Przeciętne miesięczne dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego w największym stopniu tworzą dochody z pracy najemnej oraz dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W 2009 r. ich udział w dochodzie rozporządzalnym wynosił w województwie kujawsko-pomorskim odpowiednio: 49,7 % i 24,5 %.

W porównaniu z dochodami gospodarstw domowych w 2008 r. w województwie kujawsko-pomorskim zwiększył się udział dochodu z pracy na własny rachunek (o 1,3 pkt proc.), ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (o 0,8 pkt proc.) oraz z pozostałych świadczeń (o 0,2 pkt proc.), zaś zmniejszył się udział dochodu z pracy najemnej (o 2,1 pkt proc.) oraz dochodu z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie (o 0,9 pkt proc.).

Struktura dochodu rozporządzalnego

Utrzymujący się:

- z pracy najemnej
- z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie
- z pracy na własny rachunek
- ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych
- ze świadczeń z pomocy społecznej
- z innych źródeł

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie kujawsko-pomorskim był niższy od dochodu notowanego w kraju o 99,50 zł, tj. o 8,9 %, a przeciętny dochód do dyspozycji na 1 osobę w województwie był niższy niż w kraju o 92,50 zł, tj. o 8,6 %.

Analizując strukturę dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych – zarówno w kraju, jak i w województwie kujawsko-pomorskim – największy udział stanowiły dochody z pracy najemnej, odpowiednio: 53,3 % i 49,7 %. Znaczący udział miał również dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (w kraju 25,7 %; wobec 24,5 %). Udział dochodów z pracy na rachunek własny był w kujawsko-pomorskim o 0,4 pkt proc. wyższy niż w kraju i wyniósł 9,5 %, z gospodarstw indywidualnych w rolnictwie o 1,7 pkt proc. wyższy niż w kraju i wyniósł 5,6 %, ze świadczeń z pomocy społecznej – o 2,2 pkt proc. wyższy niż w kraju i wyniósł 5,4 %.

cy społecznej – o 2,2 pkt proc. wyższy niż w kraju i wyniósł 5,4 %.

TABL. 2. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska		Kujawsko-Pomorskie		
	w złotych	2008=100	w złotych	Polska=100	2008=100
Ogółem	1114,49	106,6	1014,99	91,1	106,8
w tym dochód do dyspozycji ...	1071,67	106,5	979,17	91,4	106,5
w tym:					
z pracy najemnej	593,73	105,9	504,92	85,0	102,5
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	43,07	99,7	56,34	130,8	91,8
z pracy na własny rachunek	101,37	110,7	96,20	94,9	124,0
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych	286,30	109,1	249,03	87,0	110,6
ze świadczeń pozostałych	36,21	99,5	55,18	152,4	111,8

W 2009 r. przeciętne miesięczne wydatki gospodarstwa domowego w województwie kujawsko-pomorskim w przeliczeniu na 1 osobę kształtowały się na poziomie 875,59 zł i były o 9,7 % wyższe (o 77,54 zł) niż przed rokiem. Najbardziej wzrosły w skali roku wydatki na restauracje i hotele (o 55,5 %), zdrowie (o 25,8 %) oraz pozostałe towary i usługi (o 17,2 %); natomiast zmalały wydatki na łączność – o 3,1 % oraz na wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego – o 1,0 %.

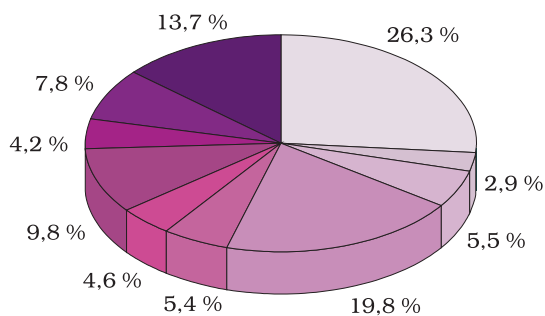
W strukturze wydatków dominowały (95,9 % udziału) wydatki związane z zakupem towarów i usług konsumpcyjnych (o 0,3 pkt proc. mniej niż przed rokiem), w tym najistotniejszą grupę stanowiły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe, na które gospodarstwa domowe przeznaczały przeciętnie 26,3 % ogółu wydatków (o 0,7 pkt proc. mniej niż w 2008 r.). Znaczącą grupą wydatków były opłaty ponoszone przez gospodarstwa domowe z tytułu użytkowania mieszkania i za korzystanie z nośników energii – w 2009 r. stanowiły one przeciętnie 19,8 % ogółu wydatków (o 0,7 pkt proc. więcej niż przed rokiem).

TABL. 3. *Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska		Kujawsko-Pomorskie		
	w złotych	2008=100	w złotych	Polska=100	2008=100
Ogółem	956,68	105,8	875,59	91,5	109,7
w tym towary i usługi konsumpcyjne ^a	913,86	105,6	839,76	91,9	109,4
w tym:					
żywność i napoje bezalkoholowe	240,08	103,9	230,10	95,8	106,9
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	26,06	109,4	25,08	96,2	103,3
odzież i obuwie	49,93	100,3	48,06	96,3	108,4
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	188,03	110,1	173,62	92,3	113,6
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	51,51	104,3	46,94	91,1	99,0
zdrowie	47,90	109,7	39,99	83,5	125,8
w tym artykuły farmaceutyczne	28,88	x	25,19	87,2	123,3
transport	92,74	101,8	86,20	92,9	111,4
łącznie	43,47	101,1	36,74	84,5	96,9
rekreacja i kultura	76,35	106,2	68,53	89,8	108,8
edukacja	11,44	101,4	10,05	87,8	101,2
restauracje i hotele	20,72	114,6	16,54	79,8	155,5
inne towary i usługi	50,33	106,3	46,12	91,6	117,2
w tym na higienę osobistą	28,26	109,7	26,46	93,6	112,1

a Łącznie z kieszonkowym, nieuwzględnionym w podziale według rodzaju wydatków.

Struktura wydatków gospodarstw domowych

Wydatki na:

żywność i napoje bezalkoholowe	zdrowie
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	transport
odzież i obuwie	łącznie
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	rekreacja i kultura
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	pozostałe

Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstwa domowego w województwie kujawsko-pomorskim w przeliczeniu na 1 osobę były niższe od przeciętnych wydatków w kraju o 81,09 zł (o 8,5 %).

Struktura wydatków budżetów gospodarstw domowych województwa kujawsko-pomorskiego nie odbiegała znacząco od struktury tych wydatków w kraju. Największe różnice odnotowano w wydatkach na żywność i napoje bezalkoholowe, których udział był o 1,2 pkt proc. wyższy od średniej krajowej oraz w wydatkach przeznaczonych na zdrowie (udział o 0,4 pkt proc. niższy niż średnia krajowa).

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych informują o ilości żywności zakupionej lub pozyskanej w inny sposób (z własnego gospodarstwa rolnego lub działki pracowniczej, otrzymanej w darze, itp.).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2009 r. w porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej zmniejszyło się spożycie mleka – o 4,4 % i pieczywa – o 3,5 %. Zanotowano znaczący wzrost konsumpcji owoców – o 12,3 %, napojów mlecznych i jogurtów – o 8,5 % oraz napojów bezalkoholowych – o 7,3 %.

W porównaniu do przeciętnego spożycia w kraju w województwie kujawsko-pomorskim notuje się większe spożycie na osobę: wody mineralnej (o 15,5 %), owoców (o 5,0 %), serów (o 4,5 %). Mniejsze jest spożycie: pieczywa (o 4,2 %), ziemniaków (o 3,0 %) oraz mleka (o 3,6 %).

TABL. 4. *Przeciętne miesięczne spożycie niektórych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Kujawsko-Pomorskie	Polska=100
Pieczywo i produkty zbożowe w kg	7,17	7,11	99,2
w tym pieczywo w kg	4,85	5,03	103,7
Mięso w kg	5,55	5,76	103,8
w tym przetwory mięsne i inne produkty zawierające mięso w kg	2,38	2,26	95,0
Ryby ^a w kg	0,46	0,48	104,3
Mleko ^b w l	3,51	3,47	98,9
Napoje mleczne i jogurty w kg	0,74	0,77	104,1
Sery w kg	0,92	0,86	93,5
Jaja w szt	13,00	12,75	98,1
Oleje i pozostałe tłuszcze w kg	1,37	1,38	100,7
w tym masło w kg	0,29	0,22	75,9
Owoce w kg	3,77	3,65	96,8
Warzywa w kg	10,28	10,08	98,1
w tym ziemniaki w kg	5,07	5,29	104,3
Cukier w kg	1,38	1,29	93,5
Napoje bezalkoholowe w l	7,26	7,03	96,8

a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmażeryjnych i panierowanych. b Bez zagęszczonego i w proszku.

TABL. 5. *Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania*

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Kujawsko-Pomorskie
	w % ogółu gospodarstw domowych	
Chłodziarka	97,9	99,0
Zamrażarka	34,7	30,2
Automat pralniczy	89,0	87,8
Zmywarka do naczyń	12,3	10,5
Kuchenka mikrofalowa	50,1	54,2
Samochód osobowy	57,4	56,2
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	42,3	45,8
Odbiornik telewizyjny	98,4	99,1
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^a	60,3	69,6
Telefon komórkowy	86,5	90,4
Magnetowid, odtwarzacz	28,8	31,3
Zestaw kina domowego	16,2	20,1
Odtwarzacz płyt kompaktowych	13,5	10,8
Odtwarzacz DVD	51,7	57,9
Komputer osobisty	60,8	63,4
w tym z dostępem do Internetu	53,4	53,7
Drukarka	40,1	40,8
Aparat fotograficzny cyfrowy	45,6	48,2

a Łącznie z telewizją kablową.

Na podstawie przeprowadzonych badań w gospodarstwach domowych można stwierdzić, że w 2009 r. powszechnie występującymi w gospodarstwach **dobrami trwałego użytkowania** były dobra uważane za niezbędne do ich funkcjonowania, takie jak chłodziarki czy automaty pralnicze.

W porównaniu z wynikami z 2008 r. w województwie kujawsko-pomorskim nastąpiła dalsza poprawa wyposażenia gospodarstw domowych w wiele dóbr trwałego użytku. Najwięk-

szy przyrost udziału odnotowano w odniesieniu do gospodarstw posiadających aparat fotograficzny cyfrowy (o 8,6 pkt proc.), urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej (o 6,8 pkt proc.), komputery ogółem (o 6,1 pkt proc.), w tym komputery z dostępem do Internetu (o 10,6 pkt proc.) oraz odtwarzacze DVD (o 4,1 pkt proc.).

W porównaniu do średniej krajowej w województwie kujawsko-pomorskim większy odsetek gospodarstw domowych wśród zbadanych gospodarstw wyposażonych jest m.in. w urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej (o 9,3 pkt proc.), odtwarzacz DVD (o 6,2 pkt proc.) oraz kuchenkę mikrofalową (o 4,1 pkt proc.); mniejszy niż średnio w Polsce odsetek gospodarstw domowych posiada m.in. zamrażarkę (o 4,6 pkt proc.) oraz odtwarzacz płyt kompaktowych (o 2,8 pkt proc.).